

Zvířata a člověk

ROLF MEGOW

Milý malý kocour Mourek! Až zemře, bude taky nějak odměněn od Boha? "Pane faráři, vy to musíte vědět, co vy na to? Bydlí už patnáct let vedle v zchátralé kůlně mezi starým harampádím, živí se poctivě, nekrade, neopíjí se, nikomu neublíží. Statečný malý kocourek, dostane se po smrti do nebes?"

Nedostane. A proč ne? Protože nebe vůbec nikdy neopustil!

Jeho duchovní bytost nesestoupila až do pozemského života a smrt pro něj znamená jenom návrat do sebe samého. S člověkem se to nedá porovnat. Lehce se dotýká svým duchem tohoto světa, vznáší se nad ním - lehce a šťastně se zase rozplývá ve všeobecném kočičím duchu - půvab zvířat spočívá v tom, že se právě tam, kde marně hledáme zřetelné stopy ducha, scházíme s utajeným poslem duchovního světa!

Ve zvířecí říši všude narážíme na přípravu k přijímání osobního ducha, na ochotu přijmout ho a na touhu po něm. Avšak toho ducha, který tvoří osobitost a individualitu, toho nenajdeme.

Často se předpokládá, že podstatu lidského bytí můžeme pochopit oklikou přes poznání zvířat. My se však domníváme, že je třeba uvažovat spíše obráceným směrem: pochopíme povahu zvířat, vezmeme-li za východisko pohled na lidské bytí.

Ústředním pilířem veškerého lidského bytí je osobní, od všeobecného ducha vesmíru oddělený duch ve formě vědomého a dokonce i sebevědomého já. Na něm visí všechno ostatní: na druhém místě duše citící, potom životní síla a nakonec i tělo. Důležitá je přítomnost ducha tady, na zemi, v pozemském životě. Tato přítomnost se dokazuje schopností myšlení, plánování, sebeovládání, ale také tím, že člověk je bytostí, která se může a musí rozvíjet. Je nedokonalá, ale má vlohu, ba nutnost k tomu, aby se stále a stále něčemu učila. Zvířata jsou dokonalá, ale bez naděje na další rozvoj. Kocourek byl duševně před mnoha tisíciletími stejné povahy jako teď.

Tělo spatřujeme samozřejmě u zvířat taky. Pochybnosti o tom, jestli mají samostatnou duši, jsou zastaralé. Čilou životní sílu vidíme vlastníma očima. Jádro osobnosti však nenajdeme. Čtyřčlennost člověka se u zvířete omezuje na trojčlennost - a tím se povaha těch tří článků, a obzvlášť těla, značně mění.

Zvířecí já jako duchovní bytost zůstává v duchovním světě, mimo tělo. U rostliny zůstávají v nebi dva články: duch a duše, která se na zemi jenom odzrcadlí, kupříkladu barvou a krásou. Nerosty dokonce poslaly až do pozemského bytí jenom jeden článek - tři články zůstaly ve výsostech. Jejich já bydlí v nebesích ještě o stupeň výš než nejvnitřnější bytost rostlin a je pro lidského ducha téměř nepostižitelné a nepochopitelné. Duch sám se v člověku jedinečně vtěluje, což lidem udělilo zcela jiný význam na světě. Říkáme-li, že zvíře stojí na žebříčku přírody o příčku níže než člověk, musíme vlastně pokaždé přidat: ale jeho já, ačkoli se nevnáší do těla, je kvalitativně o jednu příčku výš!

	ČLOVĚK	ZVÍŘE	ROSTLINA	NEROST
--	--------	-------	----------	--------

V DUCHOVNÍM SVĚTĚ		duch	duch duše	duch duše život
V POZEMSKÉM BYTÍ	duch duše život tělo	duše život tělo	život tělo	tělo

Pozorujeme-li pečlivě chování zvířat, zjistíme, že se tento druh já projevuje dvěma vlastnostmi: jednak já nenáleží jednotlivcům, ale celému druhu (takzvaná skupinová duše) a celý druh odpovídá jednomu jednotlivci v říši člověka, jednak se vyznačuje největší moudrostí. U zvířat na všem můžeme vidět, že v porovnání s člověkem moudřejší duch zařídil každou podrobnost.

Tato moudrost se odráží zejména v těle, u vyšších zvířat především v končetinách. Vše je tak účelné, tak příhodné a tvoří s přírodním okolím jednotný celek: noha kamzíka se skaliskem hor a kopyto koně s měkkou půdou stepi. Moudrost zvířat je jakoby uvězněna v údech a nepůsobí svobodně prostřednictvím pojmů. Přinutí zvíře k určitému chování, jež je stejně jako tělo v souladu s přírodou, ale tak pevně, že se nedokáže změnit ani v případě nebezpečí života. Včela kupříkladu letí stále ke světlu - v přírodě se může spolehnout na to, že právě tam je otvor do volného vzduchu, ale v pokoji nepochopí, že okno je zavřené, a malinkou okliku za stěnou nenajde.

Moudrost zvířat, kterou můžeme stejně tak dobře nazývat instinktem, působí takřka bezmyšlenkovitě a je vždycky předem dána. Se svobodným uvažováním člověka nemá nic společného. Často se klade otázka, zdali zvíře umí "myslet", a mohli bychom odpovědět: to nemá zapotřebí! Jeho nadpozemský společný duch za ně "myslel" už dávno, jednou provždy, takže jeho počínání má "smysl" v nejlepší slova smyslu. Ale volnou hru myšlenek a pojmů ani nezná.

Lidská duše se rozpíná uprostřed mezi duchem a tělem a duch ji může odtáhnout od čistě tělesných zájmů, může ji osvobodit pro zájmy duchovní. Duše zvířat je pevně spjata s tělem a je takřka jeho vězněm. Člověk například má radost z pozorování nádherného západu slunce - sova vedle něho na stromě má postřeh jenom pro šustění myšek v trávě a hezký rudý kotouč nad obzorem je jí úplně lhostejný.

Duše zvířat je jednostranná, ale přitom proniknuta nebeskou moudrostí, která zvíře chrání, dokud nezasáhne člověk. A tak jsme se dostali ke zvláštním a složitým vztahům mezi zvířaty a člověkem.

Tato právě popsaná "božská nepřítomnost" ducha u zvířat uděluje člověku, který svým svobodným, přítomným duchem má větší přehled a vhled, odpovědnost za zvířata, jež jsou odkázána na jeho pomoc. "Bytost o stupeň níž" - to neznamená právo k vykořisťování a k využívání zvířete coby zboží s pouhým ekonomickým významem. Znamená to povinnost pečlivě dbát na to, aby možnost rozvoje osobního já, kterého se zvířata protentokrát zřekla, nezmizela, nezanikla navždy. Jejich já máme zastupovat a za odměnu smíme žít s posly vyššího světa. Dárek a povinnost - oboje v jednom!

Říká se často, že zvíře je "bratrem člověka". Ano, je menším, slabším bratrem, kterého si máme všimnout a pomáhat mu. Nikdo z nás by nepřišel na myšlenku, že je správné svého malého sourozence stále zneužívat a ponižovat.

Jak jsme však viděli, věci nejsou tak jednoduché, jak jsme si mysleli zpočátku! "Bratr člověka", to neznamená bytost na stejné úrovni. Oboje je oprávněné: bytost o stupeň výš - bytost o stupeň níž. Obzvlášť to o stupeň výš, ještě není ve vědomí veřejnosti. Poznávání vnitřního členění člověka, což je současně poznávání bytosti zvířat, bude mít do budoucna za úkol vzbuzovat v nás pochopení, co znamená pojem "bratr člověka".

Nezapomeňme na to, že zvíře je stejně tak i větším bratrem, na jehož pomoc jsme odkázáni a kterému máme být vděční! Děkujeme mu samozřejmě za to, co od něho dostáváme ve vnějším smyslu: za potravu, odívání, za potěšení. Ale protože v něm vždy působí něco, co je "více než já", děkujeme taky za to, že náš lidský život doprovází jako tichý posel a zvěstovatel vyššího světa. Tak bychom řekli: malý šedý kocourku, klaním se před tebou, protože z tvých tajuplných zelených očí na mne pohlíží jedna strana božské moudrosti, kterou já jako výše rozvíjené stvoření ještě postrádám a jíž jsi o stupeň nade mnou!